

Folkbibliotekens arbete med gåvoböcker

i Örebro län

Region Örebro län

Folkbibliotekens arbete med gåvoböcker
i Örebro län

Lena Adem

2017-11-01

Innehåll

Om undersökningen	5
Resultat	6
Vilka får gåvoböcker i Örebro län?	6
Varför dessa åldersgrupper?	7
Hur många nås av gåvoböckerna?	8
Bibliotekens kunskap om vilka som nås.....	10
Bibliotekens arbete med gåvoböcker	10
Samarbetet med andra aktörer	12
Textlösa gåvoböcker och gåvoböcker på andra språk?	12
Utvärdering av arbetet	12
Övrigt	13
Slutdiskussion	14
Bilaga 1 Enkät i undersökningen	15

Om undersökningen

En enkätundersökning via webb har genomförts med Örebro läns folkbibliotek. Syftet är att få mer kunskap om folkbibliotekens arbete med gåvoböcker för fortsatt utvecklingsarbete. Avsändare till undersökningen är regionbiblioteket i Örebro län.

Enkäten i undersökningen har tagits fram av Sylvia Blomberg¹ i samverkan med Lena Adem² och finns i bilaga. Undersökningen genomfördes februari 2017 till augusti 2017 och de uppgifter som samlades in gäller 2016. Det enkätsystem som har använts för undersökningen är esMaker. Rapporten sammanställdes av Lena Adem med Eva Carlbom³ som samtalspart.

En representant för folkbiblioteken i länets samtliga kommun har besvarat enkäten. Kommunerna är inte anonyma i undersökningen, men har fått information om att svaren endast ska användas på aggregerad nivå. Inga kommuner anges därför med namn i rapporten.

---

¹ Regionbiblioteket, Område kultur och ideell sektor, Region Örebro län.

² Område kultur och ideell sektor, Region Örebro län.

³ Regionbiblioteket, Region Örebro län.

Resultat

Vilka får gåvoböcker i Örebro län?

Elva av länets tolv kommuner delar ut gåvoböcker. Det varierar vilka åldersgrupper som får gåvoböckerna men flest kommuner (9/12) delar ut böcker till fyraåringar.

Många delar också ut gåvoböcker till nyfödda och sexåringar (8/12).

Gåvoböcker i Örebro län 2016

Målgrupp för gåvoböckerna	Antal kommuner som ger gåvoböcker	Procent kommuner som ger gåvoböcker
0 år	8	73
1 år	1	9
2 år	5	46
3 år	3	27
4 år	9	82
5 år	3	27
6 år	8	73
7 år	1	9
8 år	1	9
9 år	2	18
10 år	2	18
11 år	1	9
12 år	1	9
13 år	3	27
14 år	1	9
15 år	2	18
16 år	2	18
17 år	1	9
18 år	0	0

Varför dessa åldersgrupper?

Folkbiblioteken fick motivera varför de har valt att ge gåvoböcker till angivna åldersgrupper. Sju kommuner ger inga motiv till varför de har valt vissa åldersgrupper. De kommuner som motiverar valen svarar följande:

- Böcker ges till vissa åldrar utifrån hur BVC arbetar.
- Böcker ges till nyfödda för att uppmuntra den nyblivna föräldern att sjunga/rimma/ramsa eller för att skapa läsvanor och stimulera språkutvecklingen. Böcker ges också för att fungera som kommunens gåva till den nyfödda samt att etablera en första kontakt med biblioteket.
- Böcker ges till tre- till femåringar för att ge läsglädje och uppmuntra föräldrar till högläsning. Fyra år uppges vara en bra ålder eftersom barnet börjar upptäcka bokstäver och mycket sker med språkutvecklingen.
- Böcker till sexåringar ges ofta kopplat till arbete i förskoleklass. Ett påpekande är att boken både ska fungera när barnet börjar läsa själv och som högläsning.
- I en kommun får nioåringarna en sagobok utifrån att sagor är en viktig del av vår kultur, samtidigt som de finns i alla kulturer och på det sättet inte har några gränser.
- Gåvoböcker för barn från tio år och uppåt beskrivs framförallt uppmuntra till egen läsning och syftar till att hålla kvar läsintresset.

Hur många nås av gåvoböckerna?

Vi bad i undersökningen om statistik över hur många barn som fick gåvoböcker 2016 i de olika åldersgrupperna. Tre kommuner kunde inte lämna sådan statistik.

Ytterligare fyra kommuner kunde inte lämna statistik för samtliga åldersgrupper som fick gåvoböcker. Tabellen nedan rymmer därför inte hela sanningen.

Det kan dock konstateras att minst 41 % av länets nyfödda fick en gåvobok 2016. Likaså fick minst 29 % av länets tvååringar och 21 % av länets trettonåringar gåvoböcker. I övriga åldersgrupper fick färre gåvoböcker. Ser vi på det genomsnittliga värdet av samtliga barn i Örebro län fick minst 9 % gåvoböcker 2016.

	Antal barn som fick gåvoböcker 2016	Antal barn i Örebro län 2016	Procentuell andel barn som fick gåvobok i Örebro län 2016
0 år	1354	3 319	41
1 år	0	3 386	0
2 år	1003	3 484	29
3 år	377	3 460	11
4 år	740	3 485	21
5 år	441	3 570	12
6 år	579	3 592	16
7 år	0	3 565	0
8 år	0	3 530	0
9 år	48	3 457	1
10 år	300	3 291	9
11 år	0	3 193	0
12 år	0	3 159	0
13 år	684	3 249	21
14 år	0	3 196	0
15 år	300	3 161	9
16 år	45	3 324	1
17 år	110	3 269	3
18 år	0	3 401	0
	5981	64 091	9

Eftersom kommunerna inte har samma åldrar som målgrupp är det viktigt att gå ned på kommunnivå för att verkligen se i vilken grad bibliotekens gåvoböcker nådde tilltänkta barn 2016. I flera fall är detta ogörligt eftersom kommunerna inte har lämnat statistik. De åldersgrupper där flest kommuner har lämnat statistik är för nyfödda, fyraåringar och sexåringar varför vi nedan har gjort en sammanställning över dessa. Åtta av länets tolv kommuner ingår i sammanställningen.

Resultatet visar att andelen barn som nås i de olika målgrupperna varierar från 27 procent till över hundra procent. Det sistnämnda tyder på felaktiga siffror eller att böcker har delats ut i andra sammanhang.

	Antal nyfödda som fick gåvobok	Antal barn i kommunen	Procentuell andel som fick gåvobok
Kommun 1	101	247	41
Kommun 2	850	1530	56
Kommun 4	33	53	62
Kommun 5	70	75	93
Kommun 6	194	194	100

	Antal fyraåringar som fick gåvobok	Antal barn i kommunen	Procentuell andel som fick gåvobok
Kommun 1	87	322	27
Kommun 3	100	119	84
Kommun 4	23	53	43
Kommun 5	80	90	89
Kommun 7	150	248	60

	Antal sexåringar som fick gåvobok	Antal barn i kommunen	Procentuell andel som fick gåvobok
Kommun 3	70	124	56
Kommun 4	69	52	133
Kommun 6	320	328	98
Kommun 8	120	186	65

Bibliotekens kunskap om vilka som nås

En fråga ställdes huruvida biblioteken i länets kommuner använder sig av statistik för att få en bild av hur stor del av barnen som nås. Fyra kommuner berättar att biblioteken använder sig av befolkningsstatistik för att få kunskap om antalet barn som finns i respektive åldersgrupp. Ytterligare tre kommuner arbetar i någon mån med statistik till exempel genom klasslistor i skolor. Biblioteken i övriga fem kommuner använder inte av statistik i arbetet.

Bibliotekens arbete med gåvoböcker

Biblioteken fick svara på om de arbetar för att nå så många barn som möjligt, och hur de i så fall gör. I samtliga elva kommuner som delar ut gåvoböcker sker detta i samarbete med BVC. Biblioteken i fyra kommuner samverkar också med förskolan och i tre kommuner med skolan. Andra mindre vanliga samarbetspartners är Öppna förskolan och kulturskolan. Biblioteken beskriver också hur arbetet är organiserat.

Samverkan med BVC fungerar ofta genom att nyblivna föräldrar och föräldrar till mindre barn får ett ”presentkort” på en bok i samband med kontroll på BVC. Några kommuner beskriver att BVC samtidigt ger muntlig information om vikten av läsning för språkutvecklingen och ibland delar ut skriftlig information. Familjerna får sedan lösa in presentkortet på biblioteket och välja en av några utvalda böcker. Ibland delas böckerna också ut direkt av BVC. Biblioteken väljer ut böckerna, köper in böckerna, delar vanligen ut böckerna och förser BVC med presentkort.

Gåvoböckerna till de små barnen sker via BVC som delat ut en lapp som föräldern tar med till biblioteket och byter ut mot en bok när de har varit på en koll. Vid dessa kontroller pratar man också om språkutveckling.

8-månaders- och 2,5-årsböckerna delas ut mot presentkort som föräldrarna får vid respektive kontroll på BVC, ihop med en kortfattad folder om språkutveckling, högläsning och bibliotekets tjänster. BVC når 97-98% av barnen i dessa åldrar.

Vi samarbetar med BVC, så man får ett presentkort när man kommer dit med sin lilla bebis och senare vid 4-årskontrollen. På BVC visar de upp gåvoböckerna som man får så att föräldrarna förhoppningsvis blir sugna på att komma till biblioteket och hämta ut en egen bok.

När det gäller 8 månaders och 4-årsboken får föräldrarna ett presentkort på BVC och sen är det upp till familjen att hämta ut gåvoboken. Förstagångsföräldrarna får sin bok i samband med besöket och är det så att någon familj inte kan komma, skickas boken med BVC-sköterskan.

Biblioteken i några kommuner delar också ut gåvoböcker i förskolan. Biblioteket i en kommun berättar att böckerna väljs ut i samråd med förskolepersonalen genom ett barnboksråd. Ibland beställer förskolepersonalen böckerna från biblioteket och hämtar böckerna där. Andra förskolor får böckerna i samband med att förskolan besöker biblioteket. En kommun beskriver att gåvoböckerna delas ut i förskolan i samband med att barnen fyller år. Några kommuner uppger att det är tät kontakt mellan barnbibliotekarien och förskolorna i kommunen.

Varje förskola i kommunen meddelar oss hur många barn de har och hur många år de fyller under det kommande året. Biblioteket köper in gåvoböcker som sedan distribueras till förskolorna som delar ut böckerna till sina födelsedagsbarn.

De kommuner som delar ut gåvoböcker i skolan, gör ofta det i kombination med klassbesök på biblioteket eller besök av biblioteket i skolan. När det kommer till äldre barn är det inte ovanligt att barnen får ett presentkort i skolan för att själva kunna hämta sin bok, även då ofta i samband med klassbesök på biblioteket eller att biblioteket besöker klassen.

13-årsboken delas ut mot presentkort som eleverna får av lärarna. Klasserna erbjuder bokprat, vilket runt hälften nappar på. Vissa lärare tar med sig klassen till biblioteket och passar då på att hämta ut böckerna samtidigt, andra bjuder in bibliotekarien till skolan.

I en kommun har Öppna förskolan också en roll genom att visa böcker och påminna om att böckerna kan hämtas ut på biblioteket.

Samarbetet med andra aktörer

På frågan hur samarbetet fungerar svarar biblioteken i de flesta kommuner att det fungerar bra. Många föräldrar uppges hämta ut sina gåvoböcker och uppskatta gåvan, vilket ses som ett bevis på att det fungerar bra.

De framkommer samtidigt att flera kommuner anger att samarbetet och kommunikationen med BVC skulle kunna utvecklas för att fungera ännu bättre. Det finns till exempel farhågor att presentkortet på BVC ibland tar slut och att vissa barn därmed missas. Det påpekas också att bibliotekspersonalen inte säkert vet att precis alla barn får ett presentkort. Att få till möten och mer samtal med BVC beskrivs av några som möjliga utvecklingsområden för att få det att fungera ännu bättre.

När det kommer till samverkan med skolan påpekas att en del skolor aldrig nappar på erbjudandet om bokprat i samband med gåvoböckerna, varvid eleverna inte får gåvoboken. En kommun upplever att allt färre av de äldre barnen hämtar ut sina gåvoböcker. Ytterligare en kommun beskriver att en del skolor har missförstått syftet och snarare ser böckerna som gratis undervisningsmaterial till skolan, inte som en frivillig gåva till barnet att använda på fritiden.

Textlösa gåvoböcker och gåvoböcker på andra språk?

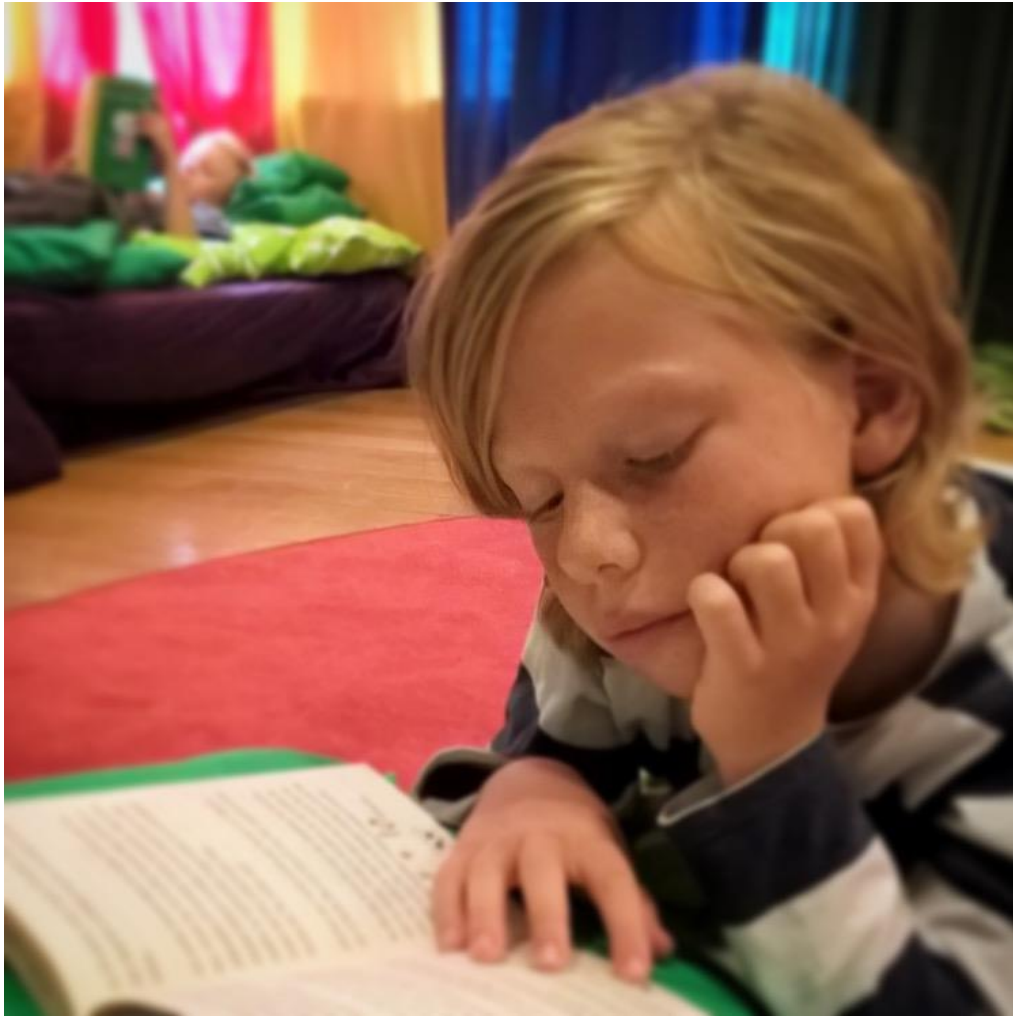
Tre kommuner delar ut textlösa gåvoböcker i form av Kaninböckerna (Lena Andersson) och ”Var är tårtan?”. Ingen kommun ger gåvoböcker på andra språk än svenska.

Utvärdering av arbetet

De flesta kommuner uppger att de gör statistik över hur många gåvoböcker som delas ut. Andra slags utvärderingar av arbetet är mer ovanligt. Ett par kommuner berättar dock att de förekommer översyner av arbetet med gåvoböcker:

Vi håller för tillfället på med en process som ser över arbetet med samarbeten mot de små barnen, men ingen utvärdering.

Arbetet kring småbarnsböckerna har inte utvärderats på flera år, men en översyn har gjorts och detta kommer att diskuteras under våren. 13-årsboken utvärderas årligen, men även här är en översyn gjord som ska följas upp under året.

Övrigt

Några av de svarande har valt att lämna ytterligare kommentarer om arbetet med gåvoböcker.

Det beskrivs positivt att föräldrar och barn kommer till biblioteket och får mer kunskap om biblioteket och den verksamhet som pågår där. En svårighet beskrivs dock vara att nå föräldrar och barn som inte är intresserade av läsning och därmed inte självmant går till biblioteket för att hämta sin gåvobok. BVC-sköterskor vittnar till exempel om en oförståelse inför åttamånadersboken och meningen med att ge en bok till ett barn som inte kan läsa. Läsovilliga tonåringar är inte heller lätta att nå. Slutligen påpekas av en kommun att gåvoböckerna inte finansieras inom befintlig ram utan av Kulturrådets inköpsstöd vilket är en osäkerhetsfaktor.

Slutdiskussion

Resultatet visar i korthet:

- Nyfödda, fyraåringar och sexåringar är de vanligaste målgrupperna för gåvoböcker i Örebro län.
- Gåvoböcker syftar till att skapa läsvanor och stimulera fortsatt läsning. De syftar också till språkutveckling, läsglädje och att etablera kontakt med biblioteket.
- Samtliga kommuner samverkar med BVC för att nå så många barn som möjligt. Andra vanliga samarbetspartners är förskola och skola. Samverkan med BVC beskrivs kunna utvecklas ytterligare.
- Genom flera av de metoder som används idag nås inte alla av gåvoböcker, utan främst de redan intresserade.
- Eftersom flera bibliotek inte kan lämna statistik över hur många barn de nådde i sina målgrupper 2016 finns ingen tillförlitlig statistik på regionnivå. På kommunnivå varierar andelen som nåddes i olika målgrupper mellan 27 och 100 procent.
- Ett fåtal kommuner använder befolkningsstatistik som utgångspunkt för att dela ut gåvoböcker.
- Utvärdering av arbetet med gåvoböcker är inte vanligt förekommande.
- Ingen kommun ger gåvoböcker på annat språk än svenska, några ger textlösa böcker.

Intressanta frågor att diskutera vidare är:

- Vilket är syftet med gåvoböckerna? Vilka åldrar är särskilt viktiga att nå och varför?
- Hur går det att arbeta mer systematiskt för att nå så många som möjligt i en viss åldersgrupp? Är det viktigt? Varför?
- Hur kan samarbetet med BVC och andra parter utvecklas? Finns det fler aktörer att samarbeta med?
- Hur ser ekonomin ut vad gäller gåvoböcker? Är den beroende av statliga medel? Är det ett problem?
- Bör gåvoböcker ges på andra språk? Textlösa böcker? Fördelar och nackdelar?
- Hur kan lärdomar spridas mellan kommuner och bibliotek om vad som fungerar bra och mindre bra?
- Hur kan gåvoboksarbetet utvärderas och utvecklas?

Bilaga 1 Enkät i undersökningen

Hej!

Regionbiblioteket i Örebro län genomför en enkätundersökning för att få en bild av hur länets folkbibliotek arbetar med gåvoboksverksamheten för barn och unga. Det är den totala bilden av länets gåvoboksverksamhet som är av intresse. Resultatet kommer att användas till fortsatt gemensamt utvecklingsarbete.

Får vi låna av din dyrbara tid till detta, så blir vi mycket tacksamma om du kan besvara frågorna i enkäten. Svar önskas senast den 21 mars 2017.

Har du frågor kring enkäten, kontakta, Sandra Spjuth, via mejl eller telefon sandra.spjut@regionorebrolan.se eller 019 – 602 72 53.

Tack på förhand!

Vänliga hälsningar

Sylvia och Sandra

1. Vilket kommunbibliotek svarar du för?

- Askersund
- Degerfors
- Hallsberg
- Hällefors
- Karlskoga
- Kumla
- Laxå
- Lekeberg
- Lindesberg
- Ljusnarsberg
- Nora
- Örebro

2. Ger ni ut gåvoböcker?

- Ja
- Nej

3a. Ger ni ut gåvoböcker på olika språk?

Ja

Nej

3b. Vilka titlar på andra språk har ni gett ut som gåvoböcker?

4a. Ger ni ut textlösa böcker som gåvoböcker?

Ja

Nej

4b. Vilka textlösa titlar har ni gett ut som gåvoböcker?

5. Vilken/vilka åldrar fick gåvoböcker år 2016?

Välj ett eller flera alternativ

0 år

1 år

2 år

3 år

4 år

5 år

6 år

7 år

8 år

9 år

10 år

11 år

12 år

13 år

14 år

15 år

16 år

17 år

18 år

6. Varför ges gåvoböcker just till denna ålder? Om du har angett flera åldrar, ange motiv för varje åldersgrupp.

7. Arbetar ni systematiskt/strategiskt för att nå så många som möjligt inom respektive åldersgrupp med gåvoböcker? Beskriv i så fall det arbetet.

8. Använder ni er av befolkningsstatistik eller liknande som visar antal barn i respektive åldersgrupp i er kommun i arbetet med gåvoböcker i er kommun?

Ja

Nej

Vi arbetar på annat sätt, nämligen _____

9. Samarbetar ni med annan aktör omkring gåvoböcker?

Välj ett eller flera alternativ

Ja, BVC

Ja, förskolan

Ja, skolan

Ja, annan aktör nämligen _____

Nej, inget samarbete sker med annan aktör

10a. Beskriv hur samarbetet omkring gåvoböcker är organiserat

10b. Beskriv hur samarbetet fungerar

11. Hur många barn i de olika åldersgrupperna fick en gåvobok 2016?

Fyll endast i relevanta målgrupper. Ange antal (ej procent)

0 år

1 år

2 år

3 år

4 år

5 år

6 år

7 år

8 år

9 år

10 år

11 år

12 år

13 år

14 år

15 år

16 år

17 år

18 år

12. Genomförs det någon utvärdering kopplat till arbetet med gåvoböckerna?

Beskriv i så fall det arbetet.

13. Har du fler erfarenheter eller åsikter som du vill dela med dig av gällande arbetet med gåvoböcker?

Det var allt. Tack för att du tog dig tid!

Område kultur och ideell sektor

Box 1613, 701 16 Örebro, Besöksadress: Eklundavägen 1

Tel: 019-602 70 00 (växel)

e-post: kultur@regionorebrolan.se
regionorebrolan.se/kultur

Region Örebro län